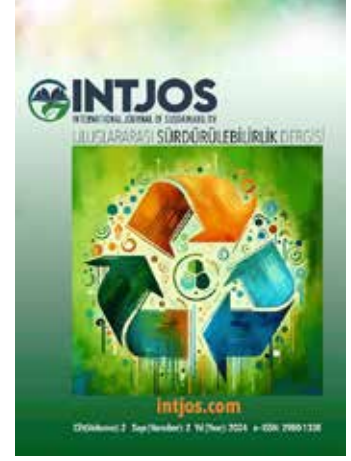

INTERNATIONAL JOURNAL OF SUSTAINABILITY

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14008146>

INTJOS 2024; 2 (2) :133-146

BIST30 Endeksindeki Kurumların Sürdürülebilirlik Uyum Raporlarının İncelenmesi

Examining the Sustainability Compliance Reports of Institutions in the BIST30 Index

- Dr. Öğr. Üyesi Gülcan AYRAL
Üsküdar Üniversitesi
gulcanayral@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2744-3314>

ÖZET

Günümüzde kurumların başarısı sürdürülebilirlikleri açısından sadece finansal durumuna göre değil, çevresel ve sosyal faaliyetlerine göre de değerlendirilmektedir. Borsa sürdürülebilirlik endekslerinin içinde yer alan kurumlar bu tür faaliyetlerini düzenli aralıklarla, belli kriterler doğrultusunda raporlamakta ve yayınlamaktadır. Böylece, performans ölçen bu endeksler sayesinde yatırımcılar ile diğer paydaşlar piyasanın ve kurumların durumunu takip edebilmektedirler.

Bu çalışmanın amacı, Borsa İstanbul'da yer alan kurumların sürdürülebilirlik uygulamalarının incelenerek araştırmacılara, yatırımcılara ve kendi sürdürülebilirlik uygulamalarını gerçekleştirmek isteyen işletmelere bir referans çalışma sunmaktır. Bu sebeple BIST30 endeksinde yer alan 30 kurumun sürdürülebilirlik uygulamaları içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Kurumların iş

Kaynak gösterimi için:

AYRAL G.. (2024). BIST30 Endeksindeki Kurumların Sürdürülebilirlik Uyum Raporlarının İncelenmesi; International Journal of Sustainability -INTJOS, c.2 s.2 ISSN: 2980-1338

alanları, sektörleri, varlıkları, faaliyet merkezleri, sürdürülebilirlik uygulama performans kriterlere ve değerlendirme yöntemleri soruları cevaplanmıştır. Elde edilen bilgiler, sürdürülebilirlik genel, çevresel ve sosyal uygulamalarına yönelik oluşturulan performans puanlanmasıyla birlikte analiz edilmiştir. Sonuçta genel olarak, BIST30 kapsamında olan, finansal gücü yüksek, önemli sektörlerde faaliyet gösteren, büyük şehirlerde bulunan kurumların, sürdürülebilirlik uygulamalarını sistemli bir şekilde gerçekleştirdikleri, raporlamalarını düzgün ve detaylı bir şekilde yaptıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kurumsal sürdürülebilirlik, sürdürülebilirlik raporlamaları, sürdürülebilirlik uygulamaları, içerik analizi, borsa endeksi, BIST30.

GİRİŞ

Kurumsal sürdürülebilirlik, 1987’de Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından “gelecek nesillerin ihtiyaçlarını giderme olanağını tehlikeye atmadan, bugünün ihtiyaçlarının giderilmesi” şeklinde tanımlamıştır. Kurum sürdürülebilirlik çalışmalarıyla kendi sürekliliğini ve itibarını sağlarken, yatırımcılar, müşteriler, toplum gibi tüm paydaşlar tarafından da şeffaf bir şekilde izlenebilir olmayı sağlamaktadır. Araştırmada kurumların başarısında önemli yeri olan sürdürülebilirlik faaliyetleri, BIST30 kurum verilerini baz alarak “içerik analizi” yöntemiyle analiz edilmiştir. Kurumların sektörleri, finansal yapısı, merkezi, sürdürülebilirlik ilkelerine uyum durumu, raporlama periyotları, veri güvenilirliği konularını ortaya çıkartılmıştır. Bu araştırmanın amacı, yatırımcılara, araştırmacılara, kurumlara yol gösterecek bir referans çalışma sunmaktır. Çalışma literatür tarama kısmı ile başlamıştır. Sonrasında amaç, kapsam, tür, örneklem, veri toplama yöntemi, süreç, veri analizi alt başlıkları ile araştırma kısmı gelmektedir. Bu kısmı bulgular ve nihayet sonuç ve öneriler kısmı takip etmektedir.

1. KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE BIST30 UYUM RAPORLARI

Kurumsal sürdürülebilirlik, yönetsel kararların ve yatırım stratejilerinin uygulanmasında, kurumun sadece kendinin ve mevcut paydaşlarının değil, gelecek nesillerin de menfaatlerini düşünerek, sosyal, çevresel ve ekonomik faaliyetlerini gerçekleştirme, fayda yaratma yaklaşımıdır (Ayrıl, 2021; Ayrıl ve Saracel, 2022). Sürdürülebilirlik uygulamaları kurum stratejilerinin önemli bir parçası ve değeridir (Signitzer ve Prexl 2008, s.2). Kurumsal sürdürülebilirlik uygulamalarıyla uzun vadeli doğru ve etkin adımlar atmak için, ekonomik, sosyal ve çevresel konular bir arada değerlendirilmektedir (Garriga ve Mele, 2004. S.61). Ekonomik sürdürülebilirlik, karlılık, büyüme, güçlü bir finansal yapıya sahip olma ile sağlanabilirken, çevresel sürdürülebilirlik, kurumun faaliyetlerinde çevreye zarar vermemesi, doğal kaynakları koruması, çevreyi kirletmeden, temiz bir çevre için çalışmasıyla kendini gerçekleştirebilmektedir. Sosyal sürdürülebilirlik ise, kurumun başta çalışanları ve müşterileri olmak üzere içinde bulunduğu toplumdaki tüm paydaşlarının yaşam, çalışma, eğitim, sağlık vb koşullarının iyileştirilmesi konusunda yaptığı faaliyetlerle

kendisini göstermektedir. Sürdürülebilirlik genellikle üç farklı şekilde ele alınmaktadır. Birincisi, dar bir bakış açısıyla evresel konuları baz alan yaklaşımdır. İkincisi üçlü raporlama sistemiyle birlikte ele alınan, “Üç P” (kar, insan, gezegen / profit, people, planet) yaklaşımıdır. Üçüncüsü ise, iş sürekliliğinin esas alındığı yaklaşımdır (Asif vd., 2011, s. 354). Günümüzde genellikle ekonomik, sosyal ve çevresel üç boyutu temel alan ikinci yaklaşım kabul görmektedir. 1997 yılında John Elkington tarafından “Triple Bottom Line” kavramı ile geleneksel muhasebenin anlamını genişleterek, finansal faaliyetlerle beraber sosyal ve çevresel faaliyetlerin performansını da değerlendiren bir yapı geliştirmiştir. Bu yeni performans değerlendirme sistemine göre, üç alandan birinde yeteri kadar başarılı olamamak tüm kurum operasyonlarını ve sürekliliğini tehlikeye atmaktadır. Yaklaşımın temel hedefi kurumların uzun dönemde ekonomik, sosyal ve çevresel alanda tüm paydaşlar ve toplum için yarar sağlamasıdır. (Aras, Sarıoğlu, 2015, s. 23-25)

İşletme sürdürülebilirlik performanslarını kendileri tarafından da dış kurumlar tarafından da değerlendirilmektedir. Borsaya açık şirketler sürdürülebilirlikle ilgili ekonomik, çevresel ve sosyal uygulamalarının değerlendirmelerini raporlamakla yükümlüdür. Borsa endeksi, bir ülkede yer alan borsa performansını ölçen sistemdir. Baz alınan bir grup kurumun hisse senetleri üzerinden hesaplanmaktadır. Ülkemizde bulunan Borsa İstanbul’da (BIST) 53 endeks bulunmaktadır. Bunlardan bazıları, BIST 100, BIST 50, BIST 30, BIST Banka, BIST Sanayi, BIST Hizmetler, BIST Teknoloji endeksleridir. Bu endeksler sayesinde yatırımcılar ilgili endeks grubundaki şirketlerin performansını izleme ve karşılaştırma imkânı bulur (Denizbank, 2024). Bu çalışmada BIST 30 endeksinde yer alan 30 kurumun sürdürülebilirlik uygulamaları ve finansal raporları, araştırma yöntemlerinden “içerik analizi” yöntemiyle incelenmiştir. Böylece ülkenin önde gelen kurumlarının sektörleri, mali yapıları, faaliyetleri belirlenmiş, 2023 ve 2024 yılında yayınlanan sürdürülebilirlik uygulama raporlarında genel, çevre ve sosyal alandaki sürdürülebilirlik uygulama değerlendirmeleri analiz edilmiştir. Yapılan araştırmayla akademik çalışmalara, yatırımcılara, iş dünyasında sürdürülebilirlik konusunu önemseyen ve bu konuda çalışma yapmak isteyen kurumlara referans niteliğinde bir çalışma sunmak hedeflenmiştir.

2. ARAŞTIRMA

Çalışmanın amacı BIST30 İndeksinde yer alan kurumların sürdürülebilirlik uygulamalarını inceleyerek, araştırmacı, yatırımcı ve kurumlara karar ve uygulamalarında yol göstermektir. Bu amaçla kurumların içinde yer aldıkları sektör, varlık yapısı, merkezleri, sürdürülebilirlik uyum değerlendirme kriterleri ve yöntemleri ortaya çıkartılarak sunulmuştur. Araştırmada soruları şunlardır:

1. BIST30 Sürdürülebilirlik Endeksinde yer alan kurumlar hangileridir?
2. BIST30 endeksi kurumları hangi sektör içinde yer almaktadır?
3. BIST30 kurumları hangi yıllarda /periyotlarda sürdürülebilirlik uyum raporu yayınlamışlardır?
4. BIST30 kurum uyum raporları için kanıt gösterilmiş midir?

5. BIST30 endeksi kurumlarının finansal varlık yapıları nasıldır?
6. BIST30 içinde yer alan kurumların merkezlerinin dağılımı nasıldır?
7. BIST30 endeksinde yer alan kurumların sürdürülebilirlik uyum durumları nasıldır?

2.1. Araştırma Türü

Bu araştırmanın nitel, betimsel bir araştırmadır. Betimsel araştırma, olguların, olayların, kurumların ve alanların ne olduğunu açıklamaya, tasvir etmeye çalışan bir araştırma modelidir. Böylece araştırılan şeyi oluşturan parçalar, alt sistemler iyi gözlenerek, anlaşılabilir olarak sınıflandırılıp aralarındaki ilişkiler ortaya koyulabilir, konu hakkında genellemeler yapılabilir (Kaptan, 1998; Yıldırım ve Şimşek, 2018).

2.2. Araştırma Örnekleme

Araştırmada “amaçlı örnekleme” yöntemi kullanılmış, Borsa İstanbul’un BIST30 endeksinde yer alan 30 kurum incelenmiştir (Tablo 1). Amaçsız (olasılıklı) ve amaçlı (olasıksız) iki temel örnekleme yönteminden nitel çalışmalarda daha çok kullanılan amaçlı örnekleme, kısıtlı kaynakların en verimli ve etkin kullanılmasını sağlamaktadır. Bu örnekleme yöntemi, ilgilenilen konu hakkında bilgili ve deneyimli bireylerin ya da grupların tanınması ve seçilmesini içerir. (Coyne, 1997; Liamputtong, 2013; Yağar ve Dökme, 2018).

2.3. Veri Toplama Yöntemi ve Süreci

Bu çalışmanın veri toplama yöntemi “doküman incelemesi” dir. Söz konusu çalışmada Borsa İstanbul’un BIST30 endeksinden ve Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP) web sitesinde yer alan sürdürülebilirlik uyum raporlarından faydalanılmıştır.

Borsa İstanbul (BIST) Birleşmiş Milletler’in (BM) ortaya koyduğu Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları doğrultusunda, kurumların stratejileri ve süreçleri ile entegre sürdürülebilirlik uygulamalarına ilişkin raporları 2014 yılından bu yana paylaşmaktadır (BIST, 2024) . Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP) ise, sermaye piyasası ve Borsa mevzuatına göre elektronik imzalı olarak, kamuya açıklanması gereken bilgilerin duyurulduğu elektronik sistemdir. KAP sisteminin amacı tüm tarafların eksiksiz, doğru, açık ifade edilmiş güncel ve arşiv bilgilere erişimi sağlamaktır (KAP, 2024).

BIST30 Endeksi içinde yer alan kurumların sürdürülebilirlik raporları sekmesine bakıldığında “sürdürülebilirlik raporları” ve “sürdürülebilirlik uyum raporları” yer aldığı gözükmektedir. Bu çalışma özelinde kurumların direkt sürdürülebilirlik uygulamaları uyumunu gösterdiği için uyum raporları incelenmiştir. Sürdürülebilirlik uyum raporunun baş kısmında verilerin hangi yıla ait olduğu, raporun gönderim tarihi, periyodu gibi genel bilgiler bulunmaktadır. Sürdürülebilirlik

ifadelerinin uyum durumu “evet”, “kısmen”, “hayır”, “ilgisiz” kavramları ile değerlendirilmiştir. Bu çalışmada bu doğrultusunda evet için 1, kısmen için 0.5, hayır için 0 puanı kullanılmıştır. “İlgisiz” olarak işaretlenen her bir ifade adedi toplam ifade/kriter sayısından çıkartılmıştır. Yani değerlendirme ilgisiz ifadeler çıkartıldıktan sonraki toplam ifade adedi üzerinden hesaplanır. Örn: Çevre alt kriterleri 24 ifadeden oluşmaktadır. Bir kurum için üç ilgisiz ifade değerlendirilmişse 21 sayısı baz alınarak puanlama 24 değil 21 ifade üzerinden hesaplanarak 100’lük puan sistemine çevrilmektedir.

Uyum raporunda şu ana ilkeler ve alt başlık değerlendirme kriterleri yer almaktadır: “Genel İlkeler” başlığı altında; “Strateji-Politika-Hedefler”, “Uygulama / İzleme”, “Raporlama”, “Doğrulama” şeklinde dört alt başlık bulunmaktadır. İkinci kısım 24 maddeden oluşan Çevresel İlkelerdir. Üçüncü kısım Sosyal ilkelerdir. Bu ana başlık altında, “İnsan Hakları ve Çalışan Hakları”, “Paydaşlar & Uluslararası Standartlar ve İnişiyatifler” şeklinde iki alt başlık bulunmaktadır. Son değerlendirme kısmı ise “Kurumsal Yönetim İlkeleri”dir.

2.4. Veri Analizi Yöntemi

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden “İçerik Analizi” yöntemi kullanılmıştır. BIST30 Endeksinde yer alan işletmelerin, BIST ve KAP web sitelerinden elde edilen verileri baz alınmıştır. İçerik analizi, bir çalışma içerisindeki verileri belli özelliklerine göre sistematik olarak sınıflandırıp, bu çalışmalara göre çıkarımlar yapmayı sağlayan bir araştırma tekniğidir (Stone vd., 1966, s.5; Krippendorff, 2013, s.24). Bu analiz veri yığınlarının sistematik bir şekilde değerlendirilmesi için kullanılan bir yöntemdir (Falkingham ve Reeves, 1998). Bu yöntemle, belli bir alanda yapılan nitel ve nicel çalışmaların derinlemesine analiz edilmesi, eğilim ve geleceğe ilişkin çıkarımlar yapmak mümkündür (Ültay ve diğerleri, 2021). İçerik analizinin amacı, toplanan verileri açıklayabilecek kavramsal ilişkileri tespit etmektir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu çalışmada gerçekleşen içerik analizinde raporlar dikkatle incelenerek sınıflandırma yapılmış, veriler, oluşturulan “veri sınıflama tabloları” na işlenmiştir. Söz konusu tablolardan kurum hakkında tanımlayıcı / betimleyici bilgiler kapsamında sektörü, finansal göstergelerinden toplam varlıkları, merkezleri analiz edilmiş, frekans ve yüzde tabloları oluşturulmuştur. Ayrıca sürdürülebilirlik uyum raporunda değerlendirme kriterlerinden hangilerini gerçekleştirildiği, rapor dönemleri, kanıt linkleri gibi veriler incelenmiş ve tümü yorumlanmıştır. Oluşturulan tablo ve grafiklerle konular daha kolay anlaşılır hale getirilmiştir.

BULGULAR

Bulgular kısmı aşağıdaki gibi araştırma sorularını ele alıp cevaplayarak açıklanmıştır:

1. *BIST30 Sürdürülebilirlik Endeksinde yer alan kurumlar hangileridir?*

BIST30 kapsamında Tablo 1’de yer alan otuz kurum bulunmaktadır:

Tablo 1: BIST30 Kapsamındaki Kurumlar

Sayı	Kurum	Sayı	Kurum	Sayı	Kurum
1	İş Bankası	11	ENKA İnşaat	21	Alarko
2	Koç Holding	12	TURKCELL	22	Borusan
3	Garanti Bankası	13	Ford Otomotiv	23	Oyak Çimento
4	Sabancı Holding	14	Pegasus	24	Gübre Fabrikaları
5	Akbank	15	SASA Polyester	25	KARDEMİR
6	Yapı Kredi Bankası	16	Aselsan	26	HEKTAŞ
7	THY	17	Emlak Konut	27	Astor Enerji
8	Tüpraş	18	BİM	28	Koza Altın
9	Ereğli Demir Çelik	19	PETKİM	29	Odaş Elektrik
10	Şişecam	20	TOFAŞ	30	Kontrolmatik

Kaynak: <https://www.kap.org.tr/tr/Endeksler>, Erişim Tarihi: 20-23.04.2024

2. BIST30 endeksi kurumları hangi sektör içinde yer almaktadır?

BIST30 kurumların sektörel dağılım frekans ve yüzdeleri Tablo 2’de verilmiştir. %17 ile “Kimya imalat sektörü” başta gelmektedir. Bunu %13’er oranla “Bankalar” ve “Holding-Yatırım” şirketleri izlemektedir. Arkasından %10’ar pay ile “Ana Metal Sanayi” ve “Metal Eşya-Makine Elektrikli Cihazlar, Ulaşım Araçları” grubu gelmektedir. Bunu %7 ile “Ulaştırma ve Depolama” takip etmektedir. Geri kalan sektörler de %3’er paya sahip diğer sektörlerdir.

Tablo 2: Sektör Dağılımı

Sektör	Frekans	Yüzde %
İmalat / Kimya İlaç Petrol Lastik ve Plastik Ürünler	5	17%
Mali Kuruluşlar / Bankalar	4	13%
Mali Kuruluşlar / Holdingler ve Yatırım Şirketleri	4	13%
İmalat / Ana Metal Sanayi	3	10%
İmalat / Metal Eşya, Makine Elektrikli Cihazlar, Ulaşım Araçları	3	10%
Ulaştırma ve Depolama / Ulaştırma ve Depolama	2	7%
Bilgi ve iletişim / Telekomünikasyon	1	3%
Elektrik Gaz ve Su / Elektrik Gaz ve Buhar	1	3%
İmalat / Taş ve Toprağa Dayalı	1	3%
İnşaat ve Bayındırlık / İnşaat ve Bayındırlık İşleri	1	3%
Madencilik ve Taş Ocakçılığı / Metal Cevheri Madenciliği	1	3%
Mali Kuruluşlar / Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları	1	3%
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler / Mimarlık ve Mühendislik Faaliyetleri; Teknik Muayene ve Analiz	1	3%
Teknoloji / Savunma	1	3%
Toptan ve Perakende Ticaret / Perakende Ticaret	1	3%
Grand Total	30	100%

3. *BIST30 endeksi kurumları hangi yıllarda hangi aralıklarla sürdürülebilirlik uyum raporu yayınlamışlardır?*

BIST 2014 yılından bu yana sürdürülebilirlik raporları yayınlamaktadır. Sürdürülebilirlik uyum raporları ise BIST30 kapsamında bakıldığında 2023 ve/veya 2024 yılında yayınlanmıştır. İlgili raporlar bir önceki yıl verilerinin uyum durum verileri alınarak elde edilmiştir. 30 kurumun 29'unun 2023 yılı uyum raporlarına ulaşılmış, Astor Enerji'nin uyum raporuna ulaşılammıştır. 2024 yılında kurumların bir kısmının henüz raporlarını yayınlamadığı tespit edilmiştir.

4. *BIST30 endeksi sürdürülebilirlik uyum raporları için kanıt belge gösterilmiş midir?*

BIST30 raporlarında kriterlere uyum durumuna evet cevabı verilenlerde, kanıt niteliğinde detay rapor linkleri verilmiştir (KAP, 2024). Şu adımlar izlenerek kurum bazlı bilgiye ulaşılmaktadır: >BIST30 > kurum > sürdürülebilirlik raporu > sürdürülebilirlik uyum raporu> açıklamalara

ilişkin rapor bilgisi).

5. BIST30 endeksi kurumlarının finansal varlık yapıları nasıldır?

BIST30 içinde yer alan kurumların toplam varlık yapıları Tablo 3'te yer almaktadır. Endeksin ilk %20 lik kısmı aynı endekste kalan tüm kurumların toplam varlığının %80'ine sahiptir.

Tablo 3: Kurum Toplam Varlık Değeri

Kurum	Varlıklar Toplamı (TL)	Pay	Kurum	Varlıklar Toplamı (TL)	Pay
İş Bankası	2,954,742,571,000	16.48%	Aselsan	150,577,885,000	0.84%
Koç Holding	2,858,965,000,000	15.94%	Emlak Konut	121,483,041,000	0.68%
Garanti Bankası	2,201,713,095,000	12.28%	BİM	99,427,700,000	0.55%
Sabancı Holding	2,192,331,293,000	12.23%	PETKİM	95,790,584,000	0.53%
Akbank	1,904,769,488,000	10.62%	TOFAŞ	78,667,295,000	0.44%
Yapı Kredi Bankası	1,863,373,400,000	10.39%	Alarko	59,358,898,142	0.33%
THY	1,050,091,000,000	5.86%	Borusan	55,917,026,000	0.31%
Tüpraş	366,793,673,000	2.05%	Oyak Çimento	35,376,090,476	0.20%
Ereğli Demir Çelik	310,033,249,000	1.73%	Gübre Fabrikaları	32,032,514,650	0.18%
Şişecam	291,211,843,000	1.62%	KARDEMİR	30,902,195,627	0.17%
ENKA İnşaat	276,940,651,000	1.54%	HEKTAŞ	25,455,336,516	0.14%
TURKCELL	247,083,325,000	1.38%	Astor Enerji	18,753,848,694	0.10%
Ford Otomotiv	217,007,029,000	1.21%	Koza Altın	16,548,369,000	0.09%
Pegasus	201,955,079,557	1.13%	Odaş Elektrik	13,674,131,337	0.08%
SASA Polyester	151,795,559,000	0.85%	Kontrolmatik	8,402,979,297	0.05%
Toplam				17,931,174,150,296	100%

6. BIST30 içinde yer alan kurumların merkezlerinin dağılımı nasıldır?

BIST30 kurumlarının 22'si (%73) İstanbul'da, 4'ü (%13) Ankara'da, geri kalan 4 adedi (%12) %3'er eşit payla Adana, İzmir, Karabük ve Kocaeli'de bulunmaktadır (Tablo 4). Bu kurumların tümü büyük şehirlerde, üretim yapanların büyük bölümü organize sanayi bölgelerinde bulunmaktadır.

Tablo 4: BIST30 Endeksindeki kurum merkezleri

Kurum Merkezi	Frekans	Yüzde %
İstanbul	22	73%
Ankara	4	13%
Adana	1	3%
İzmir	1	3%
Karabük	1	3%
Kocaeli	1	3%
Grand Total	30	100%

Şekil: Kurum Merkezleri

7. BIST30 endeksinde yer alan kurumların sürdürülebilirlik uyum durumları nasıldır?

BIST30 sürdürülebilirlik uyum raporları 2023 ve 2024 yılında yayınlanmıştır. Bu çalışmada kriterlerin nitel değerlendirmelerini ölçülebilir hale getirmek için 100'lük puanlama sistemi oluşturulmuştur (Tablo 5). 2023'te Ford, Pegasus, THY, Yapı Kredi Bankası 100 tam puan almıştır. Aynı kurumlardan Pegasus 2024'te tam puandan bir miktar aşağı inse de çok "iyi puan" skalasında kalmıştır, diğer kurumlar tam puanlı durumlarını devam ettirmişlerdir. Yine 2023 yılında Tofaş, Turkcell, Garanti Bankası, Şişecam, Sabancı Holding, Akbank, ENKA, Borusan, SASA, Koç Holding, Tüpraş, Kontrolmatik, BİM, Ereğli Demir Çelik ve Petkim çok iyi puan

skalasında yer almışlardır. 2024'te bu gruptan Turkcell ve Garanti Bankası tam puana yükselmiş, geri kalanlarından değerlendirmesi yapılanlar çok iyi puan durumunu korumuşlardır. Ancak 2024'te aynı gruptaki, Kontrolmatik, BİM, Petkim değerlendirmeleri yer almamıştır. 2023 yılında Aselsan, Emlak Konut, Oyak Çimento, Koza Altın ve Kardemir iyi; Hektaş orta, Odaş, Gübre Fabrikaları, Alarko gelişimi yetersiz olarak gözükmemektedir. Astor Enerji'nin değerlendirme bilgisi bulunmamaktadır. Aynı grup için 2024 değerlendirmesine bakıldığında Aselsan puanı düşmüş ve "orta" skalasına geçmiştir. Oyak çimento "iyi", Hektaş "orta" puanlanmıştır. Gübre Fabrikaları puanını bir miktar yükseltse de gelişimi yetersiz kalmıştır. Alarko orta skalaya yükselmiş, Astor Enerji de 2024'te "gelişimi yetersiz" değerlendirilmiştir.

Tablo 5: Sürdürülebilirlik Uyum Puanlaması

Kurum	Puan 2023	Puan 2024	Kurum	Puan 2023	Puan 2024	Kurum	Puan 2023	Puan 2024
Ford Otomotiv	100	100	ENKA İnşaat	97	98	Aselsan	78	65
Pegasus	100	97	Borusan	97	97	Emlak Konut	76	
THY	100	100	SASA	97	97	Oyak Çimento	75	78
Yapı Kredi Bnk	100	100	Koç Holding	97	97	Koza Altın	71	
TOFAŞ	99	99	İş Bankası	96	96	KARDEMİR	70	
TURKCELL	99	100	Tüpraş	93	96	HEKTAŞ	61	60
Garanti Bankası	99	100	Kontrolmatik	92		Odaş Elektrik	31	
Şişecam	99	96	BİM	92		Gübre Fab.	30	35
Sabancı H.	99	99	Ereğli D. Ç.	91	92	Alarko	23	56
Akbank	98	98	PETKİM	85		Astor Enerji	-	27

Uyum raporunda yer alan ilke ve alt kriter değerlendirme bulguları şu şekildedir:

Genel ilkeler: 2023 “Strateji-Politika-Hedefler” kriteri uyumunda 20 kurumun (%67) 100 tam puan aldığı görülmektedir. Geri kalan üç kurumun 70-84 arasında iyi seviyede olduğu, birinin 66 puanla orta seviyede olduğu, üçünün 50’şer puan ile ortanın altı seviyede olduğu, birinin gelişiminin yetersiz olduğu birinin de değerlendirme bilgisinin olmadığı tespit edilmiştir. 2024 yılı raporunda değerlendirmeleri yer almayanlar dışında genel olarak aynı durum gözükmemektedir. 2023’te ortanın altındaki iki kurumun 2024 raporunda iyi seviyeye çıktığı görülmektedir. “Raporlama” ile ilgili sürdürülebilirlik ilkelerine uyum konusunda da benzer bir tablo bulunmaktadır. 20 kurum tam, 4’ü iyi, 1’i orta, 22’si ortanın altı puan almış ve biri değerlendirmeye alınmamıştır. 2024 yılında genel durumu muhafaza edenler çoğunlukta olmakla birlikte tam puan alanlardan iki kurum puanlarını iyi ve ortaya düşürmüş, biri de ortanın altından iyiye çıkartmıştır. 8 kurum değerlendirmesi gerçekleşmemiştir. “Uygulama İzleme” kriterinin sürdürülebilirlik uyumuna bakıldığında 2023’te 20’si tam puanlı 21 çok iyi kurum, 3 iyi, 2 orta, 2 gelişimi yetersiz, 1 değerlendirme dışı kurum olduğu gözükmemektedir. 2024 raporunda 7 kurumun değerlendirmesinin olmadığı, genel olarak diğerlerinin durumunun aynı olduğu, gelişimi yetersiz olanlardan bir kurumun seviyesini iyiye çıkardığı gözlenmiştir. “Doğrulama” alanında 2023’te 13 adet tam puan alan kurum bulunmaktadır. 11 kurum ortanın altında, 6 kurum değerlendirme dışında yer almıştır. 2024 raporlamasında tam puan alan kurum sayısı 11’e inmiş, bir önceki yıl tam puanlılarından birinin değerlendirmesi yapılmamış diğeri orta altına inmiştir. 2023’te orta altında yer alan bir kurum tam puana çıkmıştır. 12 değerlendirmesi yapılmamış kurum bulunmaktadır. Doğrulama altında sadece bir ifade bulunduğundan çok fazla ara puan bulunmamaktadır. Kurum ya bu ifadeye tam uyum göstermiş ve tam puan almış, ya kısmi uyumla 50 puan almış ya da değerlendirme dışı kalmıştır.

Çevresel İlkeler: Değerlendirilen 24 kriter üzerinden kurum bazlı puanlama yapılmıştır. Değerlendirilen alt kriter sayısı fazla olduğu için puan dağılımı daha geniş yelpazededir. 2023 yılına ait uyum değerlendirme raporunda 6’sı tam puan alan “çok iyi” puan skalasında 18 kurum, 5 “iyi” puanlı kurum 2 “orta”, 1 “orta altı”, 3 “gelişimi yetersiz” ve 1 adet de “değerlendirmesi yapılmamış” kurum bulunmaktadır. 2024 yılında birkaç kurum durumu değişmekle beraber 5’i tam puanlı 17 “çok iyi”, 1 “iyi”, 1 “orta altı”, 4 “gelişimi yetersiz” ve 7 değerlendirme yapılmamış kurum bulunmaktadır. Sonuç olarak çevre önemli bir sürdürülebilirlik boyutu olduğu için ve yakından takip edildiği için iki yıllık değerlendirmelerde de %66 civarında kurumun puanı çok iyi olduğu gözükmemektedir.

Sosyal İlkeler: İnsan Hakları kriterinin 13 alt değerlendirme kriteri vardır. 2023 yılında bu kriterlere uyum değerlendirmesinde 16’sı tam puan olan 18 çok iyi puanlı kurum vardır. Geri kalan kurumların 2’si iyi, 2’si orta, 1’i orta altı, 1’i gelişimi yetersiz şekilde puanlanmıştır. 2024’te ilk seneye göre değişiklik gösteren birkaç firma olmakla beraber yine 16’sı tam 18 çok iyi firma bulunmaktadır. Geri kalan kriterlerin 3’ü i, 1’i orta, 1’i gelişimi yetersiz puanlı ve 1’i de değerlendirilmemiş bir kurumdur. Paydaş, uluslararası standartlar, inisiyatif alt kriteri değerlendirmesinde 2023 değerlendirmesinde 18’i tam puan, 3’ü iyi, 3’ü orta, 4’ü gelişimi az ve 1’i değerlendirme dışı bırakılmış kurum bulunmaktadır. 2024 yılı değerlendirmesinde 16 tam puan, 2 iyi, 3 orta, 1 orta altı, 1 gelişimi yetersiz kurum bulunmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Küreselleşen dünyada iş hayatının bileşenleri birbiriyle ilişki ve etkileşim içindedir. Yapılan araştırmalar, kurumsal sürdürülebilirliğin ekonomik, çevresel, sosyal boyutlarının kendi aralarında ve paydaşlarla etkileşimini somut olarak ortaya koymakta, sürdürülebilirlik faaliyetleri yapan kurumların paydaşlar tarafından daha kolay benimsedikleri ve tercih edildiklerini göstermektedir.

Bu çalışma akademik araştırmacılara, yatırımcılara ve kurumlara sürdürülebilirlik uyum kriterlerini, değerlendirme sistemini tanıtmayı, BIST30 ve KAP verilerini baz alarak “içerik analizi” yöntemiyle ve oluşturulan “veri tabloları”yla çıkarımlarda bulunarak bilgi sunmayı amaçlamaktadır. Analizde uyum raporlamalarına ilişkin sürenin iki yılı kapsaması sebebiyle zamansal ve verisel kısıt olsa da kanıt niteliğinde rapor linkleri ve daha önceki sürdürülebilirlik çalışmaları sayesinde yeterli ve güvenilir bilgiye ulaşılmıştır. BIST30 kurumlarının sanayi ve iş merkezlerinin yer aldığı büyük illerde faaliyet gösterdiği, finansal anlamda varlıklı, stratejik yönetime önem veren kurumlar olduğu tespit edilmiştir. Bunlar, aralarında uyum faaliyetleri ve raporlamalar konusunda yol alması gereken az sayıda kurum olsa da genel olarak içinde bulunduğu doğal ve sosyal çevreyi iyileştirme açısından sürdürülebilirlik tam uyumuna özen gösteren, puanları en yüksek kurumlardır. Bu durum, kurumların durumunun iyi olmasının sürdürülebilirlik uyumunu olumlu etkilediği anlamına geldiği gibi, uyum konularının takibinin kurumları iyi duruma getireceği şeklinde karşı bir yorumu da geçerli kılmaktadır.

Çalışma sonucunda üç gruba öneri sunulabilir. Yatırımcılara, kurumların sürdürülebilirlik uyum performanslarını inceleyip, risklerini azaltmaları ve benzer çalışmaları farklı kurumlar için de değerlendirmeleri; kurumlara, sürdürülebilirlik çalışmalarında referans kurumların neler yaptığını, neleri raporlayıp, performans kriteri olarak neleri ele aldıklarını incelemeleri tavsiye edilmektedir. Konuyla ilgilenen araştırmacılara ise bu çalışmanın da katkısıyla sürdürülebilirlik uyum kriterlerini, ilgili raporların nasıl hazırlandığını ve okunduğunu anlayarak benzer araştırmaları farklı büyüklükte kurumlarda, farklı sektörlerde, farklı zaman dilimlerinde gerçekleştirmeleri önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Aras, Güler- Sarioğlu, Gaye Uğur (2015), Kurumsal Raporlamada Yeni Dönem: Entegre Raporlama, TUSİAD, Yayın No: T/2015, 10-567
- Asif, M., Searcy, C., Zutshi, A. ve Ahmad, N. (2011). An integrated management systems approach to corporate sustainability. *European Business Review*, 23(4), 353-367.
- Ayral, G. (2021). Yöneticiler Açısından Etik İklimin Kurumsal Sürdürülebilirlik Uygulamalarına Etkisinde Kurum İtibarının Rolü (Doktora Tezi), Doğu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul
- Ayral, G., & Saracel, N. (2022). Etik iklimin sürdürülebilirlik uygulamalarına etkisinde kurum itibarının rolünün yönetici ve kurum özellikleri bakımından değerlendirilmesi. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(3), 793-808.
- Berger, A. A. (1998). *Media research techniques*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- BIST, 2024. (<https://borsaistanbul.com/sayfa/26>), Erişim tarihi: 20.04.2024
- Coyne, I. T. (1997). Sampling in Qualitative Research. Purposeful And Theoretical Sampling; Merging Or Clear Boundaries?. *Journal of Advanced Nursing*, 26(3), 623-630.
- Denizbank, 2024. <https://www.denizbank.com/blog/finans/borsa-endeksleri-nedir-ve-endeks-neden-duser-106071>. Erişim Tarihi 23.04.24)
- Elkington, J. (1997). *Cannibals with forks: The triple bottom line of 21st century business*, Oxford: Capstone Publishing.
- Falkingham, L. T. & Reeves, R. (1998). Context analysis a technique for analysing research in a field, applied to literature on the management of R and D at the section level. *Scientometrics*, 42(2), 97120.
- Garriga, E., ve Mele, D. (2004). Corporate Social Responsibility Theories: Mapping the Territory. *Journal of Business Ethics* (53), 51-71
- KAP, 2024. <https://www.kap.org.tr>. (Erişim tarihi 22.04.2024)
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri* (11.Baskı). Ankara: Tek Işık Web Ofset.
- Krippendorff, K. (2013). *Content analysis: An introduction to its methodology*. Los Angeles, CA: Sage Publications.
- Liamputtong, P. (2013). *Qualitative Research Methods* (4th ed.). South Melbourne: Oxford Uni. Press.
- Signitzer B ve Prexl A (2008) Corporate Sustainability Communications: Aspects of Theory and Professionalization, *Journal of Public Relations Research*, 20, 1-19
- Stone, Philip J., Dunphy, D. C., Smith, M. S., ve Ogilvie, D. M. (1966). *The general inquirer: A computer approach to content analysis*. Cambridge: MIT Press.
- Ültay, E., Akyurt, H., & Ültay, N. (2021). Sosyal Bilimlerde Betimsel İçerik Analizi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*(10), 188-201. <https://doi.org/10.21733/ibad.871703>)
- Yağar, F., & Dökme, S. (2018). Niteliksel araştırmaların planlanması: Araştırma soruları, örneklem

seçimi, geçerlik ve güvenilirlik. Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi, 3(3), 1-9.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). Qualitative research methods in the social sciences. (11th Edition).
Ankara: Seçkin.